Szegedi iskola

Szép számmal olvasták a közelmúltban azt az írásunkat, amely az újszegedi biológiai központban meghonosodott tudományérési rendszert ismertette, és hozzáfűzte azt az örvendetes tényt is, hogy a nemzetközi folyóiratokban közölt tanulmányok illetve hivatkozások alapján szerezhető pontoknak az anyagi javak elosztásában is szerepük van. Magyarul: jobban jár, aki eredményeket ér el, mint az, aki nem. Ketten is kértek azonban bennünket, hadd fűzzék tovább gondolataikat. Készséggel állunk rendelkezésükre, de nevüket elhallgatjuk.

Szegedi iskolaként tartják számon már azt a kis csoportosulást — a tudomány iskolái legtöbbször kis csoportonként szerveződnek —, amelyik hat-nyolc ember öngerjesztő közös munkájával indult, és amelyiknek ma már a harmadik generációját tartják számon. Forradalmi korszakát élő tudományágazat egyik legfrissebb hajtásáról van szó. Igaz, először hosszú és keserves munkával legföljebb azokra a tételekre jöttek rá, amelyeket tudományuk már majdnem harminc éve leírt, de nálunk akkor még azok is újdonságnak számítottak. Szerencse kísérte tevékenységüket, mindegyikük kapott egy-egy éves külföldi ösztöndíjat. Nemzetközileg is elismert nagyszerű koponyák mellé kerülhettek.

Mindketten elmondták idegenben történt csetléseiket-botlásaikat. Azt például, hogyan figyelték a többiek, tudnak-e egyáltalán késsel-villával enni. Egyikük úgy jött haza látogatásra, hogy többet vissza nem megy. Felesége biztatta, nem futamodhatsz meg, amibe belekezdtél, azt végig kell csinálnod. Visszament, és megemlítette egyszer, neki több ezer preparátuma van ebből meg ebből. Csodálkoztak a többiek, két embernek is legalább két évbe telne ennyi. Csakhogy neki összesen néhány órára volt szüksége hozzá! Hogyan csinálod? Szívesen megmutatom! Megmutatta, azonnal pénzhez is jutott általa, és fölszakadoztak a merevség szálai is. Kezdték kirándulni hívni, és családi hétvégi alkalmak rendszeres vendége is lett. Egyszer például, éjnek évadján azt vette észre, hogy a parkban, ostornyeles lámpák fényében olvasnak a lányok. Elámult rajta: ahol ennyire szeretik az irodalmat, ott nagy baj nem lehet. De miért nem otthon olvasnak? Akkor döbbent meg, amikor megtudta, azok a lányok magukat árulták a parkban. Elvitték betekintésre olyan társaságba is, ahol marihuánát szívtak. Megsajnálta őket. Kinti kollégái tehát maguk közé fogadták, és sokukkal azóta is tartja a barátsággal erősített tudományos kapcsolatot. Alakuló családi szálakat szakítottak ezek a tanulmányutak, de eltépni nem tudták, fölzárkózhattak viszont a világ élvonalához.

Hazatérve azonban tapasztalhatták, ami annyira szép odakint, azt igen nehéz példává tenni itthon. Keserű lett a szájuk íze, és kezdték azt érezni, útjában vannak valakinek. Odakint azt látták, mindenki az eredményei szerint érvényesül, itthon meg azt, vannak egészen más szempontok is. Itthon mindig be kellett volna kalkulálniok, kinek a presztízsét rontják külön eredményeik.

A kettő közül az egyik tudományos intézetben dolgozik, a másik oktat. Az intézetben sikerült normává tenni a külföldi legjobb tapasztalatokat, az oktatásban azonban leginkább bukdácsolni lehet a keresztbe tett lábak között. Az intézetben azt vallják, igaz, hogy Kelet-Európában vagyunk, de úgy kell dolgoznunk, mintha a tudomány nemzetközi sodrában lennénk, emitt legföljebb a mondat első feléig jutottak el, és azt emelik törvényerőre. Persze, az is megpróbálkozott a tanítással, aki intézetben kutat. Docensnek hívták egyik városunkba, de beszélgetés közben tudomására hozták, azért csak, mert valakik fölülről sürgették. Előállt avval, fogalmazzák meg, mi kell a színvonalhoz, de erre senki nem vállalkozott. Mindenkinek egy élete van, és azt az egyet bűn elherdálni, búcsút mondott tehát annak a városnak.

A beszélgetés kiadós perceiben néha úgy látszott, kétféleképpen kell értenünk a szegedi iskolát. Az első szerint itt alakult, itt bontakozott ki, itt szerzett nemzetközi rangot magának, a másik szerint itt nem becsülik eléggé. Külön rá kellett kérdeznünk, és annyi módosítás történt csupán, hogy itt se becsülik sokra, ahogy más városunkban se. Ebben az értelmezésben már-már magyar iskolának mondható, nemcsak szegedinek. Kaliforniában számokkal fejezik ki, ki mennyit ér valaki a tudományban és az oktatásban, és aszerint kezelik. Szélsőséges példa következik most, de a szélsőségek láttatják jobban a gondokat: nálunk tíz év óta mondják valakiről, hogy maszszív alkoholista, tanítványai is leírják róla, vagy elmondják hivatalos fórumokon, és azt is, hogy tudományában képtelen előbbre lépni, mégis marad a helyén. Kicsike ország a mienk, ekkora luxust nem lenne szabad megengednünk magunknak. Nekünk legnagyobb tartalékaink a fejekben vannak, ezek a tartalékok lépten-nyomon kínálják magukat, de ha betonkemény födőbe ütköznek fölfelé törekvésükben, meginognak.

Természetesen megkérdeztük a tanító és a tanítást is próbált embertől azt is, mit hiányolnak voltaképpen. Az elismerést és a megbecsülést. Ha jók vagyunk a világban, ha jók vagyunk az Akadémia előtt, akkor lehessünk jók a helyünkön is. Miért áll meg a legjobb törekvés is a lépcsőházban, miért félnek kimondani, hogy ez a jó, az pedig a nem jó? Álhumánus dolog védeni a gyöngét mindenáron, mert legtöbbször ártanak vele. Aki nem oda való, menjen el, és más munkakörben kivirágozhat még. Ezer példa van rá. Aki viszont marad, mert tudása és akarata maradásra készteti, legalább úgy becsüljük meg, mint máshol a kivirágzott gyöngébbet.

Azt is megkérdeztük, látnak-e valami jelet a kibontakozásra. Azt mondták mindketten, éber figyelemmel kísérnek minden új lépést, természetes tehát, hogy látnak. Éppen ezt szeretnék segíteni véleményük elmondásával. Ha kinyilvánítaná valaki a játékszabályokat, ha tudni lehetne, miért mennyit kell teljesíteni — és a lécet mindig följebb rakná valaki! —, mindjárt jobb lenne.

Nem lehetünk bírák ebben az ügyben, de csöndes öröm fog el bennünket, ha egészséges gőzök feszegetik a födőt. A mostanit egészségesnek ítéljük meg, és bízunk az újat akaró mostani vezetésben, hogy lesz ereje meghallgatni. Szeged a tudomány városa, soha nem elégedhet meg a tudományosság látszatával. Utánpótlásért nem kell messzire mennie, a fölnövekvő nemzedék sok mindent másként lát. És mivel a legnagyobb tartalékaink a fejekben vannak, a lefojtott gőzök fölszabadítása föltehetően az egész országnak kamatozik.

HORVÁTH DEZSŐ

Küldjön egy képet!

Hát kérem, olykor a képek is csalnak. Legalábbis ez derült ki Terhes Sándor (Szegedi Közlekedési Vállalat) telefonjából, aki azt tette szóvá, hogy a múlt szombati számunkban közöltekkel (és képekkel illusztrált információkkal) szemben a Nagyállomás és Rókus között már 1908. október 1-jétől megindult a villamosforgalom. S bár lehet, hogy az 1920-as képeslapon pirosra volt színezve a villamos, az Szegeden mindig csakis sárga lehetett, mert a színt szabvány írta elő.

Reméljük, a Pleskó András (Agyagos u. 6.) által beküldött, s a harmincas évek útépítő munkásait ábrázoló képekkel már nem tévedünk.

Autómatuzsálemek

Bizony aligha lehetne úgy bevezetni egy újkori balladát, hogy „Ki hallotta hírét Bordány falujának?", mert erről a Csongrád megyei, a Szegedet Kiskunhalassal összekötő út mentén fekvő községnek feltehetőleg nem sokan hallották még a hírét. Legföljebb ha azok tudnak róla, akik az alföldi kőolajkutatást figyelemmel kísérik, és valahol azt olvasták, hogy a gázkitöréséről országos, sőt Európa-hírű Üllés melletti Bordányban szintén sikerrel szondázzák a gyümölcsösökkel, konyhakerti növényekkel megkötött homokot.

Nem elképzelhetetlen azonban, hogy hamarosan olyan látnivalóval gazdagodik ez a lapos tájban ráérősen elnyúló település, amely szintén országos, sőt európai rangot kölcsönöz majd neki. Azt fontolgatják ugyanis errefelé, hogy egy páratlanul gazdag ősautó- és motorkerékpárgyűjteményt nyitnak — föltéve, ha a nyilvános bemutatóhoz szükséges építmények tető alá hozásához valami támogatás kerül.

Maguk a masinák ugyanis már együtt állnak! Három portán őrzi őket három testvér. Nevezetesen azok a Kisapáti fivérek, — István, Antal és József —, akik másfél évtizede fogtak hozzá az ötven-, hatvan-, nyolcvanéves veterán gépjárművek gyűjtéséhez, majd saját kezű megifjításához, és azóta húsz autó és tíz motorkerékpár nyerte vissza eredeti szépségét.

Nem kell ahhoz nagyfölkészültségű technikai mindentudónak lenni, hogy ki-ki belássa valóban muzeális értékű ritkaságok keltek új életre Bordányban. Elég ugyanis csak rápillantani a gondosan garázsban tartott egy-, két-, három- és négyhengeres masinákra, s máris látnivaló: a mechanika-történeti albumok ilyenek ábráival vannak telerakva.

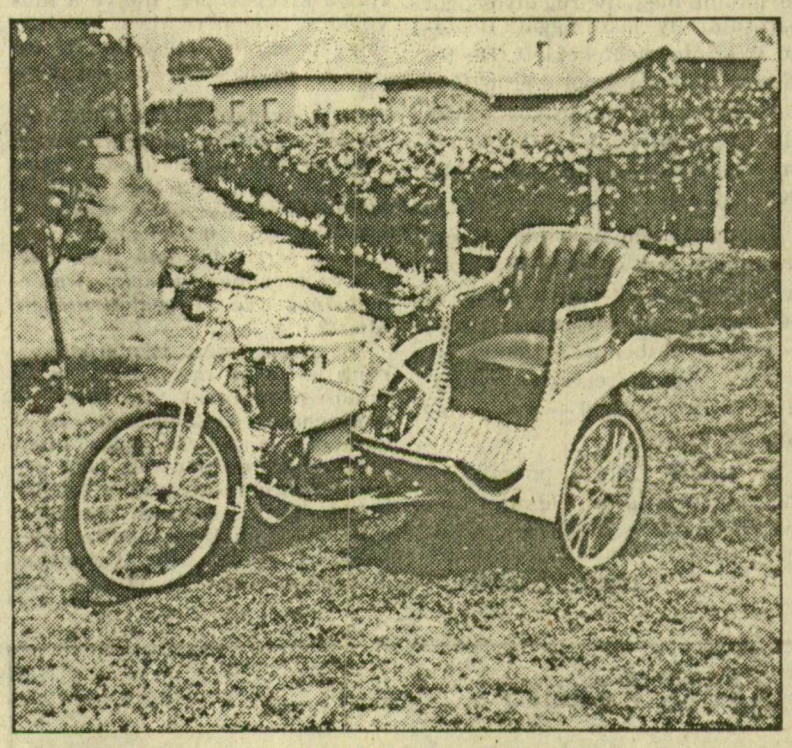

Fonatos vendégszékű motoros riksa

Ott van például az 1904-ből való csodahintó, ez a bőrfedeles, rézpántok ékesítette, egyetlen henger által mozgatott önjáró batár. Olyan ritkaság, hogy még Londonban is tudnak erről a Mauer-Unionról: kedves hangú meghívót postáztak onnan a Kisapáti fivéreknek az 1905 előtt készült gépkocsik nagy találkozójának a szervezői.

No és az 1912-es Opel Pupen, az 1915-ös Laurin Klement, az 1918-as T-Ford, az 1922-es Mercedes meg az a luxuskocsi, amelynek oldalán ez a tábla díszlik: „Magyar Automobil Rt. Westinghause rendszer, Arad" — ezek mindegyike csillogó ékessége a motorizáció őskorának.

Az említett és a néven nem nevezett gépkocsik mellett egyáltalán nem szerényen mutogatják magukat az élénk színűre pingált, szintén aggastyán korú motoros biciklik. Ezek között még egy három keréken guruló riksaféle is akad, amelynek fonott vendégszékében igazán kellemes ülés esik. S hogy ne feledjük, ehhez a bordányi gyűjteményhez tartozik Magyarország egyetlen magánkézben levő velocipédje is.

Míg a vendég ezt a kavalkádot csodálja, nemigen jut eszébe a gyakorlatias kérdés: honnan az indíttatás, és pláne honnan a rávaló ehhez az igencsak költséges kedvteléshez.

Nos, a három Kisapáti fivér régi mechanikus családból származik — már a nagyapa is traktort, cséplőgépet tartott —, innen tehát az a nagy-nagy masinaszeretet. A pénz pedig? Mind a hárman „elszerződve" dolgoznak — foglalkozási megoszlásuk: szakszövetkezeti tag az egyik, autószerelő a másik, tehergépkocsivezető a harmadik —, a felújítandó ócskaságokat pedig centiről centire, fogaskerékről fogaskerékre a két kezükkel pofozzák helyre. Ki kellett tanulni, így hát kitanulták a bőrművességet ugyanúgy, mint a faburkolatok politúrozásának szintén nem könnyű szaktudományát. Ma már mindhárman sok mindenhez értő ezermesterek.

Nagyon sokat dolgoznak, és a mind több helyről érkező meghívások pontosan jelzik: a legkényesebb igényű típusgyűjtemények gazdái is számon tartják már őket. Emléklapjaik, díszserlegeik szépen szaporodnak, s bizony nagyon jó lenne, ha ezeket is — csakúgy, mint azt a húsz autó- és tíz motormatuzsálemet — egy arra alkalmas helyen tudnák végre közszemlére tenni. Ilyen bemutatótér azonban egyelőre nincs Bordányban. Pedig ha valami, akkor ez a gépjárműcsoport igazán vonzaná az érdeklődők seregét.

A. L.